

Tehlikeli Atık Beyan Sistemi

Arzu NURAY¹

¹ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Ankara.

E-posta: arzu.nuray@csb.gov.tr

Öz 14.03.2005 tarih ve 25755 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin 30.03.2010 tarih ve 27537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan değişik 9 uncu maddesinin (g) bendi gereği tehlikeli atık üreticilerinin her yılın ilk 3 ayında bir önceki yıla istinaden ürettikleri atıkları beyan etmeleri gerekmektedir. Bu amaçla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan ve kullanıma açılan web tabanlı program Tehlikeli Atık Beyan Sistemi (TABS) ile atık üreticileri bu yükümlülüklerini 2008 yılından bu yana online olarak yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler tehlikeli atık; atık beyan sistemi; TABS;

1. Giriş

2872 sayılı Çevre Kanununa istinaden hazırlanan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği 14 Mart 2005 tarih ve 25755 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 9. Maddesi (g) bendi atık üreticilerine “Atık beyan formunu her yıl takip eden yılın en geç Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait bilgileri içerecek şekilde Bakanlıkça hazırlanan web tabanlı programı kullanarak doldurma, onaylama ve çıktısını alma ve beş yıl boyunca bir nüshasını saklamakla” ilgili sorumluluk vermektedir. Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği esas alınarak toplanması zorunlu olan Atık Beyan Formlarının amacı; sağlıklı bir atık envanteri oluşturularak, ülke genelinde yapılacak olan yatırımların doğru bir şekilde yönlendirilmesini sağlamak, güçlü bir atık politikası ve buna bağlı olarak atık yönetim sisteminin oluşturularak sanayiden kaynaklanan tehlikeli atıkların çevre ve insan sağlığı üzerinde yaratacağı olumsuz etkiyi en aza indirmektir.

2. Atık Yönetiminde Kullanılan Online İşlemler

Atıkların üretimi, taşınması ve geri kazanım/bertaraf tesislerine gönderilmesi aşamalarında etkin bir izleme yönteminin hayata geçirilebilmesi amacıyla atık verilerinin online toplanması ve değerlendirmesi çalışmaları son dönemde hız kazanmış ve bu doğrultuda Tehlikeli Atık Beyan Sistemi (TABS), Mobil Atık Taşıma Sistemi (MoTAT) ve Kütle Denge Sistemi uygulamaları aşamalı olarak hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu 3 sistemin birbirleriyle doğrudan ilişkilendirilmesi ile atığın etkin bir şekilde izlenmesi amaçlanmaktadır. Sistemler Bakanlığımız ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerimiz tarafından yönetilmektedir (Şekil 1).

Şekil 1- Atık Yönetiminde kullanılan online işlemler

3. Tehlikeli Atık Beyan Sistemi (TABS)

1995 yılında yayınlanan ilk Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde bu yükümlülük olmasına rağmen uzun yıllar kağıt olarak talep edilen bu formların firmalarca gerektiği gibi doldurulmadığı, Bakanlığa ulaşan çok az miktarda ve sayısal olarak değerlendirilmesi mümkün olmayan beyanlardan anlaşılmıştır. Birkaç köklü firma haricinde bu sorumluluğu üstlenenin olmaması nedeniyle değerlendirilebilir veriye ulaşılamaması tehlikeli atıklara ilişkin sağlıklı bir envanter çalışması yapılmasını mümkün kılmamıştır.

Sağlıklı bir atık yönetimi; güvenilir bir atık envanteri ve güçlü bir veri tabanı kullanılarak gerçekleştirilebilir mantığı ile Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde verilen sorumluluğun yerine getirilmesine yardımcı olmak amacıyla bu yönetmelik ekinde verilen tehlikeli atık beyan formu online hale getirilmiş ve 2008 yılı itibarıyla tehlikeli atık üreticilerinin kullanımına açılmıştır.

TABS'ın kullanımı ile;

- Türkiye geneli tehlikeli atık üreten firmaların kayıt altına alınması,
- Üretilen atıklara ilişkin verinin toplanması ve değerlendirilmesi,
- Sağlıklı bir atık envanterinin oluşturulması

amaçlanmakta ve

- Atık sektörün için "bilgi yönetimi" iyileştirilmesi ve kaliteli verinin sağlanması,
- Çevresel altyapı servislerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlanması

hedeflenmektedir.

Veri tabanı şu an <http://online.cevre.gov.tr> adresinden çalışmaktadır.

4. Online Tehlikeli Atık Beyan Formu

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği tehlikeli atık üreticilerince doldurulması zorunlu olan online tehlikeli atık beyan formları 2008 yılından bu yana kullanımdadır. Atık üreticilerinin başvurusu üzerine sistem üzerinden alınan kullanıcı adı ve şifre ile TABS uygulamasına ulaşılabilmektedir.

Beyanlarda en önemli adım; atık üreticisinin ürettiği atığı Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik Ek-IV listesinde verilen şekliyle doğru olarak tanımlaması ve bu atıkları geçici faaliyet belgesi veya çevre lisansı almış olan geri kazanım / bertaraf tesislerine göndermiş olmasıdır.

TEHLİKELİ ATIK BEYAN SİSTEMİ - TABS

Atık Beyan Formu Genel Görünüm

1- Genel Bilgiler

2- Sektör Bilgisi (NACE kodu)

3- Atık Bilgisi

- Atık kodu (6 haneli)
- Atık yağ ise kategorisi
- Atık miktarı
- Ölçü birimi
- İşlemin nerede yapıldığı (Tesis içi- Tesis Dışı- Stok -İhracat)
- Geri kazanım /bertaraf yöntemi (R ve D kodları)
- Geri kazanım /bertaraf tesisi bilgisi

4- Tesiste Kullanılan yağlar

5- Onay

Şekil 2- TABS genel görünümü

Tehlikeli atık beyan formu 5 aşamadan oluşmaktadır.

I. Aşama: Atık üreticileri tesislerine ilişkin genel ad adreslerine ilişkin bilgi girişlerini yapmaktadırlar. Burada alınan bilgiler Bakanlığımızca kullanıma açılan Firma Bilgi Sistemi ile bağlantılı olup, değişiklik yapılabilmesi mümkündür.

II.Aşama: Atığın üretildiği tesisin hangi sektörü temsil ettiğine ilişkin bilgi ile atıkların kaynağı sektörlerin bilgisine ulaşılması amaçlanmaktadır. Burada uluslar arası kabul görmüş NACE Rev 2 listesi kullanılmaktadır.

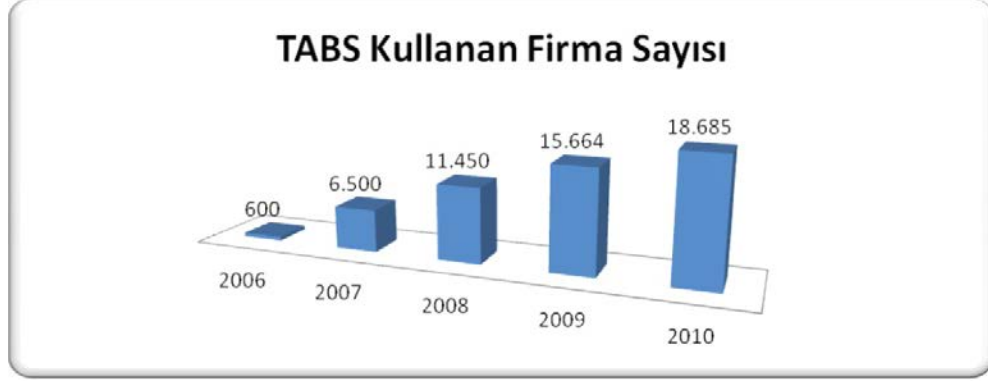
III.Aşama : TABS'ın ana bölümü olarak nitelendirilebilecek olan bu bölümde atık kodu, atık yağ ise kategorisi, atık miktarı, ölçü birimi, işlemin nerede yapıldığı (tesis içi- tesis dışı-stok ve ihracat), Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-II/A ve Ek-II /B' sinde verilen geri kazanım (R) ve bertaraf (D) kodları ile atığın gönderildiği geçici faaliyet belgesi veya çevre lisansı almış olan geri kazanım / bertaraf tesisi bilgileri talep edilmektedir.

IV. Aşama: Tesiste hammadde olarak kullanılan yağların miktar bilgileri talep edilmektedir.

V.Aşama: Onay işlemi ile tesis yetkilisi beyanının doğruluğunu onaylayarak işlemi sonlandırmaktadır. Onaylama işlemi için tesis e-mailine onaylama kodu otomatik olarak gönderilmektedir. Tüm aşamalar tamamlandıktan sonra tesis tarafından yapılan beyan, Bakanlık veri tabanına aktarılarak kontrol edilebilir ve değerlendirilebilir veri kaynağı olmaktadır.

5. İzleme, Değerlendirme ve Raporlama

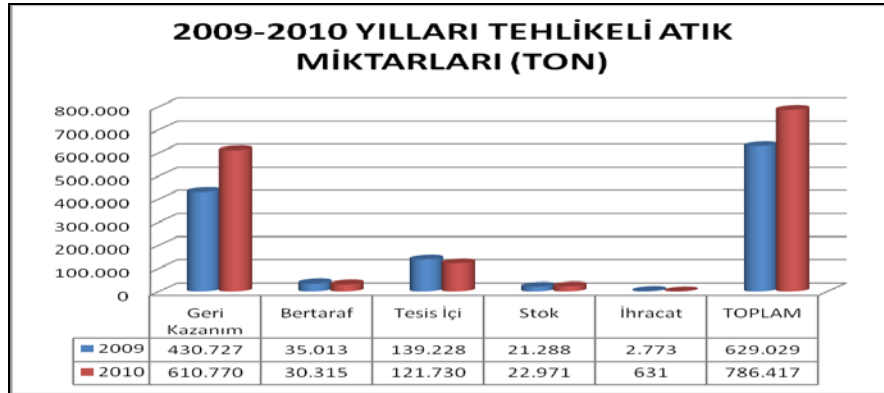
TABS kullanılmaya başladığı 2008 yılından bu yana kullanıcı sayısı hızla artmıştır. 2007 öncesi ortalama 600 firma beyanda bulunurken 2011 yılında 2010 yılı atıklarının beyanını yapan firma sayısı 18.685'e yükselmiştir. (Grafik 1) Sistem aracılığı ile atık üreticilerinde tehlikeli atıkların yönetimine ilişkin bilgi düzeyi de önemli ölçüde artış göstermiştir.

Grafik 1. Yıllara göre TABS Kullanıcı sayıları

Bakanlık veri tabanına gelen tüm bilgiler öncelikle Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerince ön değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu amaçla hazırlanan TABS İzleme ve Kontrol Modülü gerek il müdürlüklerince gerek Bakanlık yetkililerince kullanılarak değerlendirme ve raporlama yapılabilmektedir.

Bu doğrultuda yapılan çalışmalar sonucunda 2009 ve 2010 yıllarına ait Tehlikeli Atık İstatistikleri Bakanlığımız web sayfasında yayınlanmıştır. (Grafik 2)

Grafik-2 Yıllara göre tehlikeli atık miktarları

Şekil 3. Türkiye geneli tehlikeli atık dağılımı

Ayrıca TABS üzerinde bulunan tüm verilerin sorgulanabildiği dinamik sorgulama araçları ile atık akışı izlenebilmekte, güncel ve doğru veriye ülke geneli ve il bazında ulaşılabilmektedir.

Bu sistemin halen hazırlık çalışmaları devam etmekte olan Mobil Atık Taşıma Sistemi ve bir kısmı kullanımda olan Kütle Denge Sistemi ile entegrasyonu sonucu tehlikeli atıkların izlenmesi, miktarının doğru biçimde tayin edilmesi sağlanacak olup, ülkemizde yapılacak çevresel yatırımlar için karar vericilere önemli bir destek aracı olacaktır.

Kaynaklar

Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı çalışmaları.